UT I KYLAN

ELLER: UTKÖRD FRÅN UNGDOMSGÅRDEN.

Ur Nationalteaterns pjäs
"Sune, får jag knäppa din blåzer" som handlar om när ungdomarna i göteborgsförorten Hisings Backa drog igång kampen för ett eget ställe att vara på.

Text & Musik: Nationalteatern.
Från LP:n 'Ta det som ett löfte, ta det inte som ett hot' (MNW 28P).

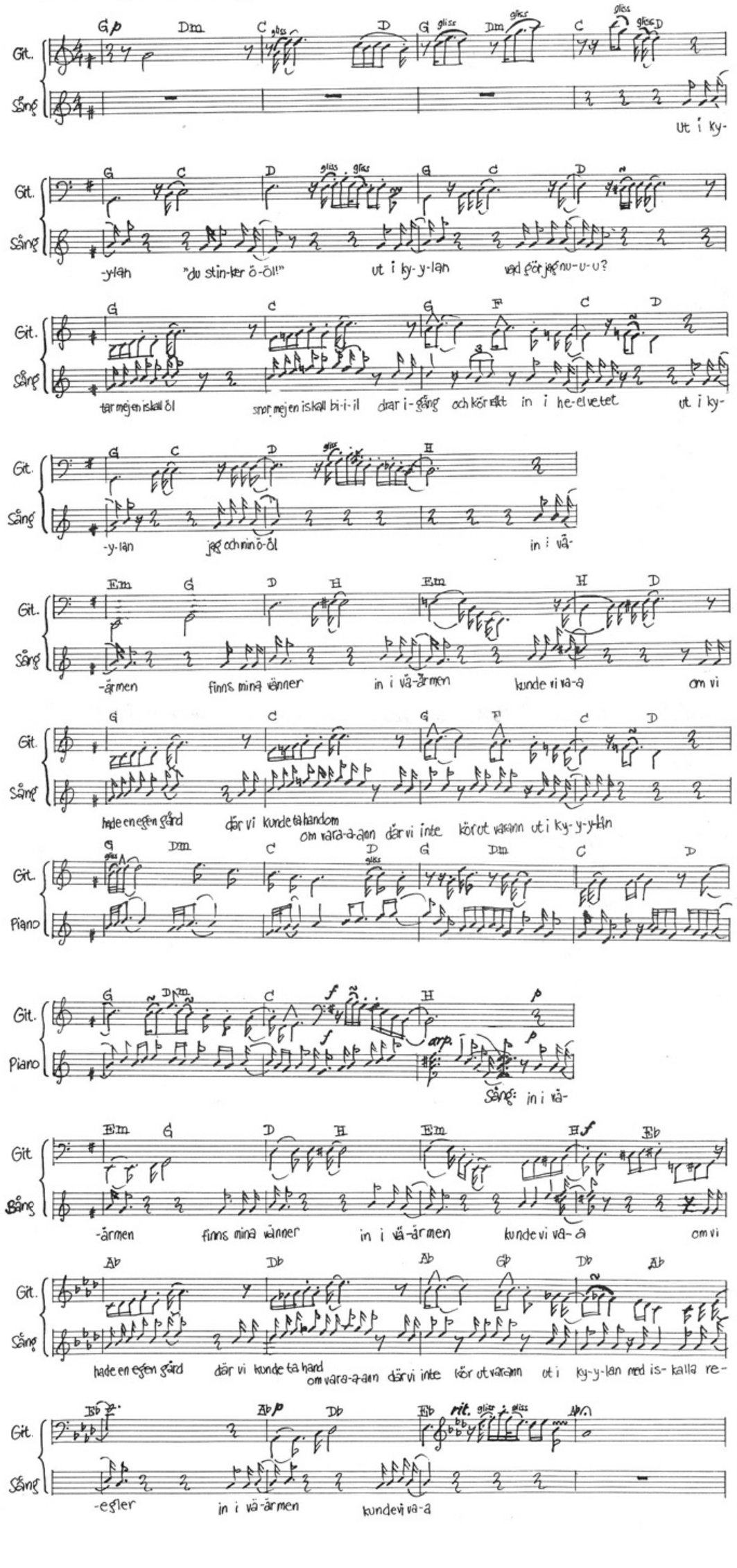

SPELA SJÄLV K NATIONALTEATERN.

DET HÄNDER ATT DEN SOM FÖRSÖKER SEJ PÅ ATT SJUNGA EN STUMP VID DISKHON ELLER KLINKA I FÖRBIFARTEN PÅ ETT PIANO BLIR OMBEDD ATT SKÖNA OMGIVNINGEN FRÅN OLJUDET.

DET HÄNDER OCKSÅ ATT SKOLBARN TERRORISERAS GENOM ATT BEHÖVA SJUNGA "ALLA FÅGLAR KOMMIT REN" EN GÅNG OM ÅRET FÖR ATT FÅ BETYG I MUSIK ELLER TILL OCH MED FRAMFÖRA EN HEL PSALM INFÖR KLASSEN SOM STRAFF FÖR NÅT BUS.

I ett civiliserat samhälle är det utmärkande för musiklivet att folket inte spelar, sjunger och dansar själva särskilt mycket. Det får andra göra. Och med publikens stöd upprätthålls musikens ställning som geniernas hantverk av diamantbestrådda operadivor, svårtydbara tenorsaxofonister och kåta supergitarrister. Alla lever då högt på att folk har fått lära sej att inte själva fingra på musiken. Men i badrummet tar vi alla hämnd på eliten och misshandlar deras slagnummer av hjärtans lust.

I Nationalteatern har vi som ett av våra mål att alla ska kunna sjunga och spela och kanske också göra låtar. Man kan säja att mottot för vårt musikskapande är dels att alla ska få göra det dom kan för att dom tycker det är roligt, dels att alla ska få göra det dom inte kan för att dom tycker det är roligt.

När vi började för fyra år sen hade dom flesta av oss aldrig sysslat med musik förut. Dom flesta betraktade sej som helt omusikaliska. I vår första pjäs hade vi musiker som spelade in sångbakgrunderna på band som folk sen fick sjunga till på scen.

Nu är vi en teatergrupp som själva bestämmer vad vi använder dan till. Vi har jobbat med musik så mycket vi har hunnit. Vi har skaffat fler och fler instrument som vi har gått lös på och sjungit och spelat i tid och otid. Inte för att jag kan förklara sexakt hur det har gått till - men genom att ösa på i alla lägen, på fester och i turnébussen och på scen, så har vi lyckats komma över det mesta av den ångest som nästan alla människor i vårt samhälle är uppfostrade att känna inför detta att spela och sjunga när andra hör på. I alla fall har vi jävligt roligt.

Prylen med det hela är att man gör det tillsammans. Ensam kan man sitta hemma och plåga ihjäl både sej själv och andra med att försöka lära sej spela trummor t ex. Men ihop med nåra till händer det som inte händer annars: förr eller senare börjar det svänga om musiken.

Och när det börjar svänga upptäcker man att man kan hitta på egna grejer som man inte har snott nånstans ifrån. Dom bara kommer av sej själv.

Kanske att det här hörs lite smågulligt och tjofaderittan, men det är faktiskt så det går till. En som i skrivande stund lärt sej spela hyggliga rocktrummor med fräcka markeringar och ett och annat cymbalslag på tre veckor är teaterns kassör, som jag ska berätta mer om lite längre fram. Vår utflippade tekniker spelar bas till, fast han egentligen spelat bas en gång förut i en låt. Tillsammans med mej på gitarr låter det som Led Zeppelin. Bingo!

Nationalteatern finns i Göteborg och jobbar just ute i Hisings Backa.

Nu tycker nån att jag sätter ljuset under skäppan. Måste det inte finnas en ledare eller nån som har en massa musikaliska idéer för att resten ska komma nån vart? Kanske att det måste det. I Nationalteaterns fall är i vi två stycken som har spelat så pass länge att vi kan göra arrangemang för flera instrument och hitta på melodier och olika stämmor.

I första omgången blir det kanske bara att folk spelar det dom har fått lära sej. Det är inte särskilt spännande. Men det har visat sej att bara upplevelsen av att spela och sjunga i orkester och höra hur alla bygger upp varandra ger en särskild kick. Man börjar lyssna på skivor och levande musik på ett annat sätt. Man lär sej höra vilka instrument som är med och hur dom utnyttjas. Man kollar in hur var och en spelar.

Resultatet blir att den som för ett tag sen inte visste vad som är bak och fram på en dragbasun nu kan trolla fram melodier utan hjälp. Ledaren blir inte så viktig.

Vid jul 1971 blev det bestämt att Nationalteatern skulle göra en LP. En del av oss trodde inte alls på det projektet. Det blir fiasko, katastrof och allmän förstämning, fick man höra. Andra såg det som ett tillfälle att ro upp sej och bli verkligen duktiga. En vanlig pop-LP tar oftast fyra-fem dar att spela in. Men då har gruppen rutin och vet nästan precis hur det ska låta. Nationalteatern däremot bosatte sej i MNWs studio i tre veckor och det var under den tiden som dom flesta idéerna föddes.

Innan vi visste hur det var att jobba i studio, var det lite svårvande vilka instrument som skulle vara med, vem som skulle spela vad och vad som skulle hända i låtarna. Ibland höll vi på hela natten till frukostdags, ibland gick hela dagar utan att nånting blev inspelat. På skrev vi nya texter, repeterade, mixade, sov, åkte båt, drack pilsner, tränade in nya instrument eller stämde alla fiolsträngar och cittrasträngar i samma ton.

På väg upp till Stockholm köpte vi en basgitarr för hundra spänn, som det genast blev slagsmål om. Till slut fick vi fem basister, fyra killar och en tjej, som var och en framträder på skivan i sina slagnummer. I dagens läge får man stå ut med att folk går och VISSLAR olika populära basgångar, vilket kanske ger en uppfattning om bashysterin. (Dessutom tillkom två som basar på cello.)

Den envise kassören, som i alla år hyst en hemlig beundran för pianister, krävde nu öppet att få spela piano i åtminstone nån låt, om han överhuvudtaget skulle medverka. Det fick han och kan höras i husbandet på Revolver-Maggies krog i Dublin. (Det ska påpekas att han fortfarande kan varken 'Är du vaken Jöns' eller 'Loppan'.) Andra debuterade på dragspel, el-althorn, sandpapper och trummor av olika slag, och i balladen om Revolver-Maggie hörs teaterns alla tio medlemmar samtidigt, fast det är lite grötigt.

Nu är det ju alltid lite tusk med en skivinspelning. Det låter inte riktigt likadant i verkligheten, och Nationalteatern är än så länge inget popband eller kapell, men i nödfall kan vi ställa upp med musikunderhållning av taffligaste sort. Så länge man har nåt att berätta eller propagera för brukar det gå bra.

Vi tycker att det är rätt fräckt av icke-musiker att inkräkta på musikernas heliga område, och vi hoppas att många fler ska inse, att om dom vill nånting i kampen mot kapitalism och kommersialism så måste dom visa sej lika fräcka.

ANDERS MELANDER

(DET ÄR HAN SOM STÅR LÄNGST TILL VÄNSTER PÅ BILDEN. MED STORT HÅR OCH STAV I HANDEN.)

BYGG EN ELPLANKA SJÄLV!

Stora städer har sina fördelar.
Tillhör man nån sorts minoritet kan man ändå räkna med att få sina speciella behov tillgodosedda.
I varje fall är det så om man tillhör den lilla grupp som just kommit på att bygga egna elgitarrer.

Det finns faktiskt affärer som har en del bitar som vore jobbiga att bygga själv; stall, mikrofoner t.ex. Man kan förstås fråga sig varför man ska bygga en gitarr när det går att få tag på en begagnad Höfner för nån hundring. Men man kan ju ha sina skäl - jag själv ville t.ex. ha en med lite bredare greppbräda än vad som fanns på köp-gitarrerna. Och så tyckte jag dom såg oförlåtligt plastiga ut, i synnerhet dom billigare.

Det är inte särskilt svårt att bygga en planka, d v s en elgitarr utan resonanslåda. Men hur man än bär sig åt så kostar det nog en eller två hundralappar, beroende på hur mycket delar man köper respektive bygger själv. Stämskruvar, stall och mikrofoner är det nog rätt svårt för dom flesta att knåpa ihop själv, och även greppbrädan löner det sig nog att köpa om man hittar nån man gillar.

FORMEN

Det lönar sig att titta på dom gitarrer som finns - hittar man på alltför säregna former kan det bli en gitarr som är svår att hålla i när man spelar... Men annars har man ju ovanligt stora möjligheter att variera formen efter egna önskemål (jämfört med en fiol t.ex.). För m och material har knappast nån inverkan på ljudet så länge det är fråga om en planka, och inte en ackustisk gitarr.

Innan man ritar upp formen ska man köpa mickar och stämskruvar osv; det blir svårt att få dom att passa in efteråt.

Stallet ska vara justerbart så att man kan reglera både strånglängden och höjden över greppbrädan individuellt för varje sträng - annars kan det bli svårt att få strängarna att stämma. Förstärkare, strängar och högtalare har minst lika stor betydelse för ljudet som mickarna, det ska man tänka på och inte köpa alltför dyra mickar, alltså.

Det går ganska bra att klara sig med en mick om den placeras på rätt ställe, lag om långt från stallet. Ju närmare stallet, desto mer övertonsrik blir klangen, men samtidigt tunnare.

Till varje mick följer en volymkontrollratt. Det kanske verkar fattigt med bara en ratt på gitarren, men till tillsammans med rattarna på förstärkaren plus eventuell wahwah-pedal blir det ju ändå så mycket att det blir svårt att hålla reda på alltihop samtidigt som man spelar.

GREPPBRÄDAN

Det är inte så mycket som det är noga med på en planka, men greppbrädan är undantaget. Kan man inte köpa någon som passar får man förstås ordna det på nåt annat sätt. Finns det en kunnig instrumentbyggare i grannskapet ska man inte dra sig för att utnyttja hans kunskaper och tjänster. Man kan naturligtvis göra greppbrädan själv, men då får man vara beredd att misslyckas ett par gånger.

Om man gör greppbrädan själv:
Såga till en bit efter dom önskade måtten i nåt hårt träslag. Hyvla biten precis plan och jämntjock, omkring 7 mm. Limma sedan fast greppbrädan på halsen och hyvla den svagt rundad. Starkare rundning gör att det blir något lättare att ta ackord, men är till nackdel om man vill dra strängarna i sidled när man spelar.

Såga skåror där banden skall sitta. Riktiga måtten kan man kopiera från nån gitarr som har samma mensur (effektiv strånglängd från stall till sadel) som den man själv vill ha. Det är viktigt att sågbladet är lagom tjockt - banden skall sitta kvar när man bultar dit dom! Sätt dit banden, det finns profilerad stålträd att köpa, och putsa av alla skarpa kanter. Fila greppbrädan så plan som möjligt med en stor fil (d v s plan på längden, men rundad i tvärsnittet förstås).

STRÄNGAR, SLUTJUSTERING

Det finns ingen anledning att ha tjockare strängar än dom man köper i hela satser märkta rock'n roll, light gauge eller liknande. Vill man ha ändå tunnare finns det strängar i lös vikt, så att man kan köpa efter den diameter man vill ha. *Observera hur mycket bra strängar betyder för klangen!*

Efter ett tag brukar strängarna bli sämre dels genom att dom slits så att lindningen lossnar, men också genom att det fastnar fett på dom och dämpar klangen. Därför kan man få en stor förbättring om man nån gång torkar av strängarna med en trasa indränkt i T-sprit.

Skruva fast stallet på rätt plats. Justera höjden över greppbrädan så att den blir ungefär vad den ska vara. Stäm gitarren grovt. Skaffa gärna en stämpipa eller stämgaffel i E-dur. Justera längden på varje sträng så att strängen stämmer med sin egen oktav. Prova med lite ackord. Sänk strängarna så långt som möjligt utan att dom skramlar mot banden. Upprepa alltihop tills gitarren stämmer.

BO ANDERS PERSSON

TECKENFÖRKLARING:

- (glissando) betyder att man slår an den första tonen och låter fingret glida längs strängen fram till nästa ton (band).
- betyder att man slår an den första tonen och bara lägger nästa finger på nästa ton (band).
- betyder att man slår an den första tonen och pressar upp strängen till nästa ton utan att byta band.
- är en liten drill mellan den skrivna tonen och närmast högre halvton (t ex A och B♭), som man åstadkommer genom att pressa strängen utan att byta band.
- är en liten förslagsnot som hörs men inte räknas.
- (fermat) betyder att man håller ut så länge man vill.
- p (piano) är svagt och
- f (forte) är starkt.
- arp (arpeggio) är ett harpackord; man låter tonerna trilla i snabb följd med början i den lägsta.
- rit (ritardando) betyder att man saktar in i tempo vartefter tills takten stannar helt.
- Dm och dom andra bokstävérna ovanför gitarrstämman är ackorden för kompgitarr.

I NÄSTA NUMMER BÖRJAR ARTIKELSERIEN "HUR MAN BYGGER EN FLYGEL."

LEKTION 1: "PEDALERNA".
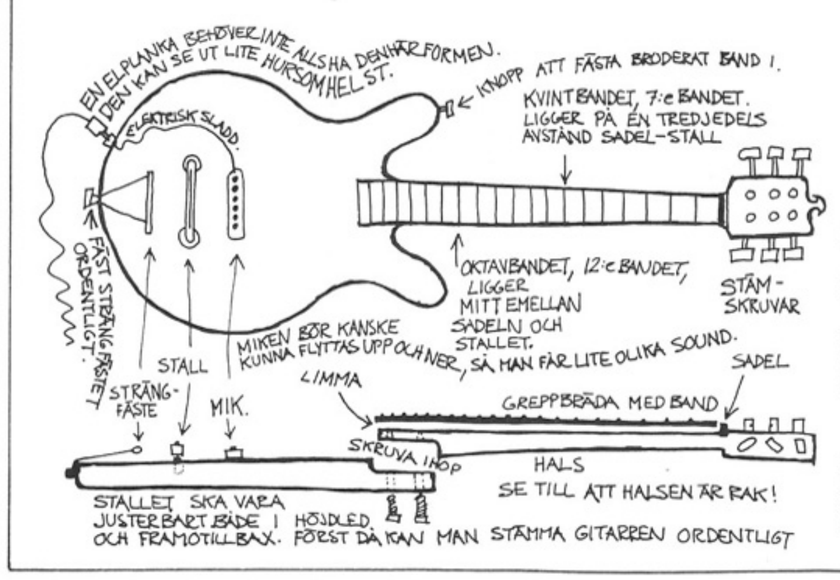
T. EX. SÅ HÄR: